

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Інститут мистецтв
Кафедра музичного фольклору

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до підготування кваліфікаційної роботи
(бакалавра)

для здобувачів вищої освіти
денної та заочної форм навчання
КАФЕДРИ МУЗИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ

УДК 378.091.32: [78:398] (07)

Д 43

Методичні рекомендації до підготування кваліфікаційної роботи (бакалавра) / упорядники Роман Дзвінка, Людмила Гапон, Людмила Алієва, Роман Нярба. Рівне: РІД, 2023. 42 с.

Рецензенти:

Ярослав Сверлюк, доктор педагогічних наук,
професор, директор Інституту мистецтв РДГУ

Богдан Столярчук, заслужений діяч мистецтв України, професор,
завідувач кафедри музичного фольклору Інституту мистецтв РДГУ

Видання має за мету ознайомлення здобувачів вищої освіти ОС "бакалавр" спеціальності "музичний фольклор" з основними положеннями щодо підготування кваліфікаційної роботи бакалавра. У методичних рекомендаціях детально подано вимоги до змісту науково-дослідницької роботи молодих науковців-фольклористів, написання і захисту кваліфікаційної роботи.

© Роман Дзвінка, 2023.

© Людмила Гапон, 2023.

© Людмила Алієва, 2023.

© Роман Нярба, 2023.

Рекомендовано до друку
кафедрою музичного фольклору
Інституту мистецтв РДГУ
(протокол № 6 від 20 червня 2023 р.)

З М І С Т

Вступ.....	4
Загальні положення.....	6
Тематика кваліфікаційних робіт.....	8
Керівництво кваліфікаційними роботами.....	9
Структура кваліфікаційної роботи.....	10
Допуск до захисту і захист кваліфікаційної роботи.....	13
Основні критерії оцінювання кваліфікаційної роботи.....	15
Тематика профілюючих навчальних модулів.....	18
Музично-етнографічна транскрипція.....	18
Методика експедиційно-польової роботи.....	21
Аналіз народномузичних творів.....	26
Додатки.....	32
Список використаних джерел.....	41

ВСТУП

Навчальний процес на кафедрі музичного фольклору спрямований на виховання педагога, музиканта-фольклориста, виконавця, який повинен володіти базовими знаннями з історії української, європейської та світової фольклористики, а також основами теорії музичного фольклору.

В галузі практичної діяльності кафедра акцентує увагу на розвиток у здобувачів природно-мистецьких здібностей до виконавства (вокального або інструментального) та переосмислення народномузичних надбань. Науково-дослідницький напрямок навчального процесу реалізується в залученні здобувачів до збирацької експедиційно-польової та кабінетної роботи через запис фольклорних матеріалів, їх кафедральну презентацію, подальшу музично-етнографічну транскрипцію й аналітичне опрацювання у формі наукових рефератів, курсових та дипломних робіт. Крайні наукові результати виносяться на періодичні наукові конференції – кафедральні, факультетські, інститутські, університетські та регіональні, а також можуть рекомендуватися до тиражного видання [9].

Оцінка рівня знань, здобутих за час навчання на кафедрі музичного фольклору, відбувається у процесі складання державних іспитів. Державна атестація випускників вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації здійснюється після завершення навчання на певному освітньому ступені або його етапі з метою встановлення фактичної відповідності рівня освітньої (кваліфікаційної) підготовки вимогам освітньої (кваліфікаційної) характеристики у формі державних іспитів з окремих дисциплін в обсязі діючих навчальних програм, а також захисту кваліфікаційних робіт [7, 3].

Пропоновані методичні рекомендації розроблені з метою визначення чітких вимог до організації керівництва кваліфікаційними роботами, їх підготування і захисту на кафедрі музичного фольклору Інституту мистецтв РДГУ. Актуальність даного видання зумовлена потребою ознайомити здобувача-випускника з сучасними вимогами до подібного роду кваліфікаційної дипломної роботи, що виконується згідно вимог державної атестації ЗВО України.

Виконання кваліфікаційної дипломної роботи сприяє:

- систематизації, закріпленню й розширенню теоретичних і практичних фахових знань та застосуванню їх при вирішенні конкретних науково-творчих завдань;
- розвитку навичок самостійної роботи й оволодінню методами дослідження, пов'язаних з темою роботи;

- формулюванню висновків та пропозицій щодо популяризації традиційної народномузичної культури, що стала предметом дослідження.

Кваліфікаційна дипломна робота представляє собою завершене теоретичне дослідження традиційної музичної культури певного осередку (одного або кількох населених пунктів) або ж творчої спадщини окремо взятого народного виконавця чи колективу, що дає можливість встановити жанрову музичну картину досліджуваної місцевості та визначити рівень збереження у ній автентичного виконавства. Вивчення пісенної та інструментальної традиції окремих етнографічних регіонів, а також характеристика репертуару кращих виконавців народної музики є одним з найактуальніших напрямів у сучасній вітчизняній етномузикології. Важливу роль у цьому відіграють вузьколокальні дослідження, здійснені здобувачами вищої освіти у рідній місцевості.

Упродовж навчання здобувачі вищої освіти кафедри накопичують фольклорні матеріали у власних індивідуальних експедиціях, опрацьовують їх на заняттях з музично-етнографічної транскрипції та в кінцевому результаті довершено представляють у формі писемного увіковічнення народної музичної спадщини (опис етнографічних матеріалів і транскрипції пісенних або інструментальних творів), доповненого найголовнішими паспортними та аналітичними покажчиками. Об'єктом розгляду в дипломних роботах є традиційна вокальна та інструментальна музика українців. Обсяг рукопису мотивується кількістю та якістю власноруч зібраних музично-етнографічних матеріалів та рівнем аналізу фахових джерел та сучасних інтернет-ресурсів.

Вагомим доробком кафедри музичного фольклору вважається фонд студентських робіт лабораторії музичної етнографії, який нараховує понад 600 одиниць. Серед них – курсові та бакалаврські роботи, дипломні реферати, дипломні роботи на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст” та освітнього ступеня “магістр”, що виконувалися згідно з навчальними планами. Останні 15 років дипломні роботи виконуються та зберігаються в електронному форматі. У студентських науково-творчих студіях здійснено опис народномузичної творчості певного етнічного середовища, досліджено окремі пісенні жанри та представлено творчі портрети кращих народних виконавців [1].

Для більш цілісного наповнення методичних матеріалів щодо фахової підготовки фольклориста-науковця у виданні пропонуються загальні положення і тематика профілюючих навчальних модулів “Музично-етнографічна транскрипція”, “Методика експедиційно-польової роботи” та “Аналіз народномузичних творів” базової навчальної дисципліни “Музична фольклористика”.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методичні рекомендації підготовлено відповідно до “Положення про бакалаврські та дипломні роботи в Рівненському державному гуманітарному університеті” [8] та “Положення про організацію навчального процесу в кредитно-трансферній системі підготовки фахівців у Рівненському державному гуманітарному університеті” [9] з метою організації керівництва підготовкою кваліфікаційних робіт в Рівненському державному гуманітарному університеті.

Аналіз діючих положень РДГУ [8, 9 та ін.] свідчить, що за результатами захисту кваліфікаційної роботи Державна екзаменаційна комісія вирішує питання про присвоєння здобувачеві вищої освіти відповідної кваліфікації. Тобто кваліфікаційну роботу бакалавра слід розглядати як складову державної атестації та кваліфікаційний документ, на підставі якого Державна екзаменаційна комісія визначає відповідність знань та вмінь випускника вищого навчального закладу вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра, його готовність до самостійної роботи у відповідному закладі, установі чи організації.

Бакалавр – освітній ступінь, що присвоюється особі, яка засвоїла програму вищої освіти з терміном чотири роки і успішно пройшла підсумкову атестацію. Дає право на продовження навчання з отриманням ступеня магістра, дозволяє працювати на первинних посадах на ринку праці [9].

Кваліфікаційна робота бакалавра – це науково-дослідна робота, що виконується на завершальному етапі навчання здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти та відповідає освітньому ступеню “бакалавр”.

Виконання кваліфікаційної роботи передбачає:

- систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, мистецтвознавчих, культурологічних, освітніх та інших завдань;

- розвиток навичок самостійної роботи і оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних з темою роботи.

У ході виконання кваліфікаційної роботи бакалавра здійснюється:

- систематизація, закріплення та розширення теоретичних знань і поглиблення практичних умінь з фахових дисциплін;

- застосування теоретичних знань при розв'язанні конкретних практичних, науково-творчих, мистецтвознавчих завдань, що постають перед фахівцем у реальних виробничих умовах;

- пошук та обґрунтування ефективних форм, методів і прийомів професійної діяльності з фаху;

- поглиблене вивчення етномузикознавчих праць для впровадження їх у галузях освіти, культури чи мистецтва;

- удосконалення самостійних та науково-дослідницьких розробок у процесі опрацювання актуальних проблем в кваліфікаційній роботі, пропозиції і рекомендації на допомогу фахівцям-фольклористам.

У процесі підготовки кваліфікаційної роботи бакалавра можна виокремити наступні етапи:

- вибір осередку дослідження (села, містечка, окремо взятого інформанта) ;

- вибір теми дослідження;

- визначення мети і завдань;

- визначення об'єкта і предмета дослідження;

- вибір методів дослідження;

- обробка результатів дослідження;

- транскрибування музичних зразків та їх етномузикознавчий аналіз;

- формулювання висновків;

- оформлення кваліфікаційної роботи згідно вимог;

- публічний захист роботи.

Робота має бути написана державною мовою, чітко і зрозуміло викладена, не мати стилістичних та орфографічних помилок. Необхідно правильно вживати наукові та спеціальні поняття і терміни. Вона повинна мати професійну спрямованість, а її зміст бути пов'язаним з відповідним видом майбутньої професійної діяльності здобувача.

Кваліфікаційна робота бакалавра виконується на основі глибокого вивчення навчально-методичних (підручники, навчальні та методичні видання) і наукових (монографії, статті в науково-методичних журналах та збірниках наукових праць, дисертації, фольклорні збірники, студентські наукові роботи (бакалаврські, дипломні, магістерські), матеріали наукових семінарів та конференцій тощо) джерел, інтернет-ресурсів, а також за результатами самостійної науково-пошукової та творчої роботи.

ТЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Згідно з навчальним планом кваліфікаційна робота повинна носити комплексний характер та виконуватися за завданням випускової кафедри за основним фахом.

Темарій кваліфікаційних робіт формується відповідно до напрямку науково-дослідницької тематики кафедри та щорічно визначається і затверджується випусковими кафедрами. Тематика повинна бути актуальною, відповідати науково-практичному профілю кафедри, сучасному стану та перспективам розвитку науки та практики у визначеній галузі професійної діяльності.

Здобувачеві надається право вибрати тему кваліфікаційної роботи із визначених кафедрою або запропонувати свою з необхідним обґрунтуванням доцільності її розробки. Перевага надається темам, що продовжують тематику виконаної курсової роботи або темам, які безпосередньо пов'язані з майбутньою професійною діяльністю випускника.

Науково-дослідна робота молодих фольклористів найчастіше здійснюється у рідній місцевості. Вибір теми кваліфікаційної роботи – одне з найскладніших і найвідповідальніших завдань! Від правильності вибору багатого на етнографічний і музичний матеріал місцевості значною мірою залежить успіх виконання роботи. На вибір теми дослідження впливає відносна наукова новизна, власні наукові інтереси здобувача та практична значимість.

Вибір теми повинен бути результатом власних розвідок (індивідуальних фольклористичних експедицій) та опрацювання спеціальної літератури. Назва теми кваліфікаційної роботи повинна бути чіткою та лаконічною. У встановлені терміни здобувач обирає тему, що затверджується на кафедрі.

Кваліфікаційна робота закріплюється за здобувачем за погодженням з дирекцією Інституту мистецтв РДГУ, на підставі подання кафедри. При цьому вказується керівник кваліфікаційної роботи, визначений кафедрою, який окреслює здобувачеві завдання із зазначенням термінів та етапів його виконання.

КЕРІВНИЦТВО КВАЛІФІКАЦІЙНИМИ РОБОТАМИ

Науковими керівниками кваліфікаційних робіт призначаються, як правило, професори, доценти, доктори і кандидати наук, старші викладачі (які мають стаж науково-педагогічної діяльності не менше трьох років) та викладачі (які мають освітній ступінь магістра музичного мистецтва і стаж роботи не менше трьох років). У випадку, якщо керівником кваліфікаційної роботи є старший викладач або викладач, кафедрою призначається науковий консультант із науковим ступенем (кандидат, доктор наук, доктор філософії) або вченим званням (доцент, професор).

Науковий керівник кваліфікаційної роботи:

- разом із здобувачем визначає мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження;
- надає допомогу у складанні календарного графіка роботи на весь період виконання дослідження (Додаток 2);
- рекомендує здобувачеві необхідну фахову літературу, інтернет-ресурси;
- надає організаційну і науково-методичну допомогу шляхом проведення консультацій;
- контролює хід виконання роботи;
- періодично інформує випускову кафедру про хід виконання роботи;
- перевіряє оформлення виконаної кваліфікаційної роботи відповідно до вимог, які ставляться до такого виду робіт;
- готує висновок про кваліфікаційну роботу бакалавра.

Науковий керівник до початку виконання кваліфікаційної роботи доводить до відома здобувача вимоги щодо змісту й оформлення роботи та термін її виконання.

Науковий консультант надає науково-методичну допомогу щодо формування наукового апарату дослідження й при потребі консультує наукового керівника та здобувача вищої освіти впродовж виконання науково-дослідницької роботи. На завершальному етапі дослідження перевіряє відповідність оформлення виконаної роботи згідно з визначеними вимогами.

Здобувач відповідає за дотримання встановлених вимог до кваліфікаційної роботи і терміну її виконання. Робота оцінюється позитивно тоді, коли вона є самостійно виконаним дослідженням і оформлена відповідно до вимог, які ставляться до подібного роду досліджень.

Рішення про готовність роботи до захисту приймається на засіданні кафедри.

СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Випускова кафедра до початку виконання кваліфікаційної роботи бакалавра забезпечує здобувачів методичними матеріалами, в яких визначаються обов'язкові вимоги до роботи стосовно напряму підготовки випускника та концепції діяльності кафедри.

Кваліфікаційна робота повинна мати такі структурні частини:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- вступ;
- основна частина, яка складається з розділів і підрозділів;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

Титульний аркуш містить найменування вищого навчального закладу, інституту, кафедри; назву кваліфікаційної роботи; прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти; шифр і найменування спеціальності; науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника (ініціали); місто і рік захисту (Додаток 3).

Зміст подають на початку кваліфікаційної роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел, додатків тощо (Додаток 4).

Перелік умовних позначень. Якщо в роботі вжита специфічна термінологія, а також використані маловідомі скорочення, нові символи, позначення, то їх перелік може бути поданий у вигляді окремого реєстру. Перелік необхідно друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, а справа – їх детальне розшифрування. Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення повторюються не більше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті під час першого згадування.

Вступ повинен містити коротку характеристику досліджуваної теми з обґрунтуванням її актуальності та формулюванням проблеми, яку передбачалось вирішити у даній роботі.

Основні складові вступу подаються у такій послідовності:

- обґрунтування актуальності теми;
- зв'язок кваліфікаційної роботи з науковою темою кафедри;
- мета і завдання дослідження;

- об'єкт і предмет дослідження;
- методи наукового дослідження;
- практичне значення роботи;
- наукова новизна (за її наявності);
- апробація результатів дослідження та публікації автора з теми роботи (за її наявності).

Ознаками **актуальності** теми можуть бути загальний інтерес до проблеми науковців та суспільства, виконання роботи, як складової кафедральної тематики. Актуальність кваліфікаційної роботи достатньо висвітлити у межах однієї сторінки.

Мету і завдання роботи визначають, виходячи з теми дослідження. Мета роботи формулюється чітко, точно і коротко та деталізується шляхом поставлених основних завдань. Це завдання першочергового вивчення питання, обґрунтування практичних рекомендацій. Їх також слід окреслювати чітко і ясно. Для збору матеріалів з обраної теми необхідно розробити власний або використовувати вже опубліковані запитальники, які полегшують роботу здобувача на емпіричному етапі дослідження.

Завдання дослідницької роботи можуть бути наступними:

- а) збір фольклорно-етнографічних матеріалів в обраній для дослідження місцевості;
- б) опрацювання етномузикознавчої літератури, архівних матеріалів та інших друкованих джерел з теми наукової роботи;
- в) висвітлення історичних відомостей про досліджуваній осередок, огляд матеріальної та духовної культури краю;
- г) підбір кращих музичних зразків, їх транскрибування та етномузикознавчий аналіз;
- г) встановлення картини збереження традиційної музичної культури на території, яка вивчається;
- д) характеристика виконавських здібностей інформантів, короткий опис їх творчого та життєвого шляху.

Завдання на кваліфікаційну роботу затверджуються завідувачем кафедри.

Об'єкт і предмет дослідження – це поняття, які існують в єдності і водночас повинні чітко розрізнятися. *Об'єкт* – загальна сфера наукового пошуку, *предмет* – конкретний ракурс дослідження об'єкта. За С. У. Гончаренком "об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом те, що в цьому об'єкті дістало наукове пояснення" [7].

Основна частина кваліфікаційної роботи базується на власних експедиційних матеріалах. Основному тексту розділу може передувати передмова з коротким описом вибраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів досліджень. Кожен розділ роботи може поділятися на підрозділи, пункти, підпункти. Зміст кваліфікаційної роботи повинен включати аналіз наукових джерел, фахової літератури, інтернет-ресурсів, практичного досвіду відомих фахівців-фольклористів і митців, молодих науковців та власного досвіду науково-творчих студій за обраною темою. Основна частина роботи має містити етнографічну інформацію про календарні звичаї та обряди досліджуваної місцевості, а також відомості про матеріальну і духовну культуру обраного осередку. Тут же аналізується сучасний рівень збереження традиційної культури в терені та подаються нотні зразки народномузичних творів, власноруч записані, транскрибовані і набрані у спеціальних комп'ютерних програмах (Finale, Sibelius тощо) автором кваліфікаційної роботи. Пісенні твори подаються за таким принципом: календарно-обрядові (зима, весна, літо), родинно-обрядові (родильні, хрестильні, весільні, похоронні), звичайні та напливові. У роботах інструментального напрямку музичні транскрипції впорядковуються наступним чином: до слухання, до співу і до танцю. Рекомендації щодо уніфікації музичних зразків див. у Додатках 6 та 7. Кожен розділ кваліфікаційної роботи розпочинають з нової сторінки.

Висновки. У висновках стисло викладаються найважливіші практичні, теоретичні та, за наявності, наукові результати, отримані автором кваліфікаційної роботи особисто в ході дослідження. У першому пункті висновків коротко оцінюють стан питання. Далі висновки мають містити відповіді на всі завдання, поставлені у вступі. Все це дасть змогу авторові засвідчити, що сформульованої у вступі мети досягнуто. Варто наголосити на окремих важливих здобутих результатах, обґрунтувати їх достовірність та викласти конкретні практичні рекомендації для професійної діяльності, які напрацьовані у процесі дослідження.

Список використаних джерел є елементом бібліографічного апарату, котрий містить опис використаних джерел, поданих за абеткою. Його розміщують у роботі після висновків. При написанні кваліфікаційної роботи необхідно давати посилання на використані джерела. Список використаних джерел оформлюється відповідно до вимог державного стандарту та нових вимог, затверджених кафедрою музичного фольклору у 2022 р. Електронні інтернет-ресурси подаються після списку використаних джерел за наскрізною нумерацією. Кількість наведених бібліографічних джерел у переліку повинна бути в межах – 25 ± 5 , в т.ч. не менше 75% літературних джерел за останніх 10 років видання (Додаток 5).

Додатки розміщуються після списку використаних джерел. Вони мають включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи (етномузикознавчий аналіз творів, світлини, мапа місцевості тощо) і наводяться тільки в разі необхідності, якщо ця інформація не може бути поміщена безпосередньо у тексті роботи.

Технічні вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи. Робота оформлюється в одному примірнику на паперових носіях з дотриманням відповідних вимог: комп'ютерний набір 14 шрифтом Times New Roman через 1,5 інтервали з берегами: ліве 30 мм, праве – 10 мм, верхнє та нижнє – 20 мм., та в електронному варіанті на дисках (CD-R). Обсяг роботи – до 50 сторінок (без врахування додатків). Абзацний відступ повинен бути однаковим упродовж усього тексту і дорівнювати 1,5 см. Усі сторінки дипломної роботи повинні бути пронумеровані зверху справа. Першою сторінкою вважається титульний лист роботи, який не нумерується. Нумерація починається з другої сторінки – змісту.

ДОПУСК ДО ЗАХИСТУ І ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Захист кваліфікаційної роботи є складовою атестації випускника, підставою для прийняття рішення про присудження йому відповідної кваліфікації.

Кафедра визначає терміни періодичної звітності здобувача про підготовку кваліфікаційної роботи та організовує попередній захист на засіданні кафедри. Робота повинна бути виконана і подана на кафедру не пізніше як за два тижні до її захисту.

Кваліфікаційна робота бакалавра виконується, як правило, в Інституті мистецтв РДГУ з обов'язковим керівництвом викладача кафедри. Науковим консультантом може бути фахівець з інших кафедр РДГУ чи установ культури та освіти, який має досвід керівництва подібного роду початкових наукових досліджень.

Відповідальність за результати кваліфікаційної роботи та достовірність усіх даних покладається на автора роботи – здобувача та його наукового керівника.

Завершена робота подається на кафедру. Науковий керівник перевіряє виконану роботу та передає завідувачеві кафедри. Допущені до захисту кваліфікаційні роботи направляються завідувачем кафедри на рецензію. Рецензентами можуть виступати викладачі випускаючої кафедри або ж

інших кафедр Інституту мистецтв РДГУ, які мають науковий ступінь кандидата чи доктора наук або звання доцента та професора. Для захисту роботи здобувач має подати відгук одного рецензента. Склад рецензентів погоджується з директором Інституту мистецтв РДГУ за поданням завідувачів кафедр.

Рецензент характеризує актуальність теми та прикладну цінність виконаної роботи, висвітлює новизну отриманих результатів і висновків, робить відповідні зауваження; аналізує, якою мірою кваліфікаційна робота відповідає вимогам, що пред'являються до її структури та оформлення, пропонує оцінку. Негативна рецензія не є підставою для відхилення роботи від захисту. Перед захистом кваліфікаційної роботи здобувач повинен ознайомитися з рецензією, проаналізувати зауваження рецензента та підготувати відповіді на них.

Відповідно до встановленого графіка, науковий керівник надсилає електронний варіант роботи для експертизи в науковий відділ РДГУ, де адміністраторами системи StrikePlagiarism виконується перевірка роботи на плагіат, після чого надається електронний звіт системи перевірки на наявність плагіату та аналіз звіту подібності. Даний документ роздруковується та вкладається в кваліфікаційну роботу.

Завідувач кафедри, на якій виконувалась кваліфікаційна робота, разом з рецензією, подає її голові екзаменаційної комісії для ознайомлення не пізніше як за день до захисту.

Порядок захисту кваліфікаційних робіт визначається „Положенням про бакалаврські та дипломні роботи в Рівненському державному гуманітарному університеті“, „Положенням про організацію навчального процесу в кредитно-трансферній системі підготовки фахівців у Рівненському державному гуманітарному університеті“, „Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах“.

Кваліфікаційні роботи та їх електронні варіанти на дисках (CD-R) зберігаються у лабораторії музичної етнографії кафедри музичного фольклору та поповнюють фонд студентських наукових робіт.

До захисту кваліфікаційної роботи у ДЕК подаються (не пізніше 3-х днів до захисту):

- роздрукована в одному примірнику робота та її електронний варіант на диску (CD-R);
- письмова рецензія на кваліфікаційну роботу, завірена підписом рецензента та печаткою відповідної установи;
- витяг з протоколу засідання випускової кафедри чи кафедр про допуск роботи до захисту в ДЕК.

До державної кваліфікаційної комісії можуть подаватися й інші документи, які характеризують наукову і практичну цінність виконаної роботи: друквані статті за темою роботи, документи, що вказують на практичне застосування роботи. Захист кваліфікаційної роботи проводиться на відкритому засіданні Державної екзаменаційної комісії за участю не менше ніж половини її складу при обов'язковій присутності голови комісії.

Під час захисту здобувач в усній формі викладає основні положення наукової роботи, акцентуючи увагу на її актуальності та новизні, висвітлює об'єкт і предмет дослідження, а також основні завдання та методи їх вирішення. Свою доповідь він зобов'язаний супроводжувати наочними матеріалами: таблицями, відеопрезентацією виконаної роботи, фонозаписами, відеофільмами тощо, а також може особисто демонструвати народномузичні твори, представлені у роботі. Такі додаткові матеріали повинні сприяти тому, щоб члени ДЕК отримали якнайповніше уявлення про зміст винесеної на захист кваліфікаційної роботи. Після закінчення доповіді секретарем ДЕК зачитується рецензія, після чого здобувач дає відповіді на зауваження, які є у рецензії. Члени ДЕК можуть ставити здобувачеві питання, пов'язані зі змістом кваліфікаційної роботи.

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Оцінювання захисту кваліфікаційних робіт (бакалавра) здійснюється за 100 - бальною шкалою, яка, відповідно, переводиться в національну шкалу ("відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно") та шкалу ЄКТС.

Відмінно (90-100 балів – А). Робота відповідає всім вимогам до кваліфікаційних робіт:

- тема розкрита повністю;
- засвідчена новизна роботи;
- передбачене практичне значення;
- матеріал проаналізований ефективно;
- одержані результати достовірні й систематизовані;
- висновки логічні й розкривають результати розв'язання поставлених завдань;
- оформлення роботи відповідає вимогам;
- відгук і рецензія позитивні;
- доповідь на захисті представлена у вигляді мультимедійної презентації та цілісно відображає зміст роботи;

- відповіді на запитання членів ДЕК правильні.

Добре (82-89 балів – В). Тема роботи розкрита, але є окремі недоліки непринципового характеру:

- використано менше 75% літературних джерел за останніх 10 років видання;
- елементи новизни та практичного значення не зовсім чітко виражені;
- недостатньо використані інформаційні матеріали;
- робота загалом оформлена згідно з чинними вимогами, але має окремі незначні недоліки;
- є незначні зауваження в рецензії або відгуку наукового керівника;
- доповідь на захисті логічна, але відображає не всі змістові акценти роботи, відсутнє представлення матеріалів у вигляді презентації;
- відповіді на запитання членів ДЕК правильні.

Добре (74-81 бал – С). Тема роботи розкрита, але є окремі недоліки принципового характеру:

- поверхово проаналізовані літературні джерела;
- елементи новизни та практичного значення не мають чіткого вираження;
- робота загалом оформлена згідно з чинними вимогами, проте містить окремі недоліки;
- є окремі зауваження в рецензії та відгуку наукового керівника;
- недостатньо використані інформаційні матеріали;
- доповідь логічна, але відображає не всі змістові акценти роботи, відсутнє представлення матеріалів у вигляді презентації;
- відповіді на запитання членів ДЕК в основному правильні.

Задовільно (64-73 бали – D). Тема роботи в основному розкрита, але є окремі недоліки змістового характеру:

- в аналітичній частині спостерігається надлишок елементів описовості;
- висновки сформульовані з надмірною узагальненістю;
- добір інформаційно-ілюстративних матеріалів (таблиці, графіки, схеми тощо) не завжди вмотивований;
- є зауваження щодо оформлення роботи;
- доповідь на захисті не представлена у вигляді мультимедійної презентації;
- рецензія та відгук наукового керівника містять зауваження;
- окремі відповіді на запитання членів ДЕК не зовсім чіткі.

Задовільно (60-63 бали – Е). Тема роботи в основному розкрита, але є чисельні недоліки змістового характеру:

- теоретичний розділ має реферативний характер, не містить аналізу підходів до висвітлення проблем, заявлених у темі дипломної роботи;
- в аналітичній частині спостерігається надлишок елементів описовості;
- висновки сформульовані з надмірною узагальненістю;
- добір інформаційно-ілюстративних матеріалів (таблиці, графіки, схеми тощо) не завжди вмотивований;
- є зауваження щодо оформлення роботи;
- подані в роботі авторські наукові положення і пропозиції щодо їх практичного використання обґрунтовані непереконливо;
- рецензія та відгук наукового керівника містять суттєві зауваження;
- не всі відповіді на запитання членів ДЕК правильні.

Незадовільно (35-59 балів – Fx). Тема роботи розкрита поверхово, є такі недоліки:

- зміст роботи не відповідає темі;
- немає огляду сучасних літературних джерел з обраної теми;
- у роботі переважають описовість і реферативність, відсутня системність;
- є численні зауваження щодо оформлення роботи;
- висновки не видаються достовірними;
- рецензія та відгук наукового керівника містять принципові зауваження;
- відповіді на запитання членів ДЕК неточні, неповні або неправильні.

Незадовільно (0-34 балів – F), якщо:

- робота виконана не самостійно;
- структура роботи не відповідає вимогам;
- зміст роботи не розкриває її теми;
- робота вкрай недбало або неправильно оформлена.

У випадках, коли захист кваліфікаційної роботи визнається незадовільним, екзаменаційна комісія встановлює, чи може здобувач подати на повторний захист роботу з доопрацюванням, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену кафедрою.

ТЕМАТИКА ПРОФІЛЮЮЧИХ НАВЧАЛЬНИХ МОДУЛІВ

Професійна підготовка майбутніх фахівців-фольклористів забезпечується поглибленим вивченням цілої низки музично-теоретичних та виконавських дисциплін, які спрямовані на засвоєння теоретичних знань, набуття практичних навичок реставрації творів традиційного музичного мистецтва, отримання досвіду науково-пошукової діяльності з використанням сучасних технічних засобів, архівування фольклорних матеріалів та їх опрацювання в електронному форматі за допомогою комп'ютерної техніки.

Науково-дослідний аспект навчального процесу реалізується залученням студентів до збирацької експедиційно-польової та кабінетної роботи через запис фольклорних матеріалів, їх подальше музично-етнографічне транскрибування й аналітичне опрацювання у формі наукових рефератів, курсових та кваліфікаційних робіт. Експедиційна робота є базовою ланкою з етнографічної підготовки майбутніх фахівців, основним завданням якої є накопичення фольклорних матеріалів і їх подальше використання у навчальній та науковій діяльності.

МУЗИЧНО-ЕТНОГРАФІЧНА ТРАНСКРИПЦІЯ

Транскрипція народної музики є засобом наукового абстрагування, заміни рухомої (динамічної) інформації на нерухому (статичну). Документування фольклорних явищ залежить від грамотності їх фіксації та наукової достовірності в представленні. Курс "Музично-етнографічна транскрипція" є одним із профілюючих у вихованні фольклориста-науковця та популяризатора. Уміння відрізнити випадкове (помилкове) від норми – одне з найвідповідальніших завдань транскриптора. Від того, наскільки точно задокументовано та увіковічено музичний твір, залежить його подальша доля, оскільки народне мистецтво невинно переходить у форму вторинної репродукції або ж зникає взагалі.

Упродовж визначеного курсу здобувачі засвоюють навички системного та комплексного документального опрацювання, а найголовніше, транскрибування народномузичних творів, виходячи з їх природи, постійної еволюції та регіональної специфіки. Це здобувається шляхом ознайомлення з усіма відомими на сьогодні методиками і способами музично-етнографічного транскрибування та постійного практикування техніки нотації.

Цей курс забезпечує озброєння здобувачів вищої освіти найнеобхіднішою інформацією щодо видів і способів нотно-словесної

транскрипції, засвоєння найважливіших правил нотної документації та передбачає невпинне тренування в справі запису фольклорних творів – вокальних чи інструментальних. Індивідуальні заняття слугують ланкою в передачі транскрипційного досвіду від викладача до студента та наповнюються різножанровою і різнорегіональною транскрипційною інформацією.

Кінцева фаза демонстрації результатів засвоєння курсу має документальне відображення у формі кваліфікаційної роботи, в якій акумулюються здобуті знання та яка становить початкову ланку здійснення наукового дослідження.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Потреби і специфіка документування народної музики.

Мета і цілі запису музичного фольклору. Застосування матеріалів у репродуктивних вторинних формах існування: а) навчальний процес; б) популяризація; в) наукова сфера

Змістовий модуль 2. Типи фольклористично-експедиційних досліджень.

Види і типи експедицій. Умови організації та проведення збирацьких сеансів. Способи запису фольклорних матеріалів (застосування звукозаписувальної апаратури).

Змістовий модуль 3. Форми збирацької документації. Питальник.

Польовий зошит. Паспорт фольклорного твору та виконавця. Техніка графічного документування, дотримання послідовності. Особливості комплектування та використання питальника.

Змістовий модуль 4. З історії запису та транскрибування народної музики.

Дві ери та три етапи фіксації: слухова і технічна. Поняття „транскрипції“. Особливості фольклористичної транскрипції. Аналітична, модельована, комплексна транскрипція.

Змістовий модуль 5. Підготовчі дії до транскрибування творів народної музики.

Підготування до транскрипції. Послідовність дій. Комплектування підручного приладдя. Виготовлення копій. Аналітичний підхід.

Змістовий модуль 6. Запис розмовного тексту.

Записування розмовного тексту. Відмінності у запису прозової та поетичної частин. Спеціальні правила запису. Фіксація особливостей мовлення.

Змістовий модуль 7. Записування поетичного тексту.

Упорядкування у строфи. Прості випадки строфіки. Роль складочислення у записі поетичного тексту. Складні випадки запису тексту: гетерометрична строфа, тирада, вставки прозової інформації.

Змістовий модуль 8. Записування мелодій. Морфологічна транскрипція.

Запис мелодій. Диференційований принцип тактування, що базується на типах ритму. Записування мелодій речитативних жанрів, рубатного типу ритму.

Змістовий модуль 9. Фонологічна транскрипція. Загальні правила запису.

Прикладне призначення. Загальні правила та спеціальні знаки. Активізація слухового апарату. Звуковисотність. Ключі. Знаки альтерації та мікроальтерація.

Змістовий модуль 10. Фіксація манери виконання твору.

Відображення манери виконання у нотації. Способи запису мелодичного тексту. Коментар до музично-етнографічної транскрипції.

Рекомендована література

1. Етномузика. Львів, 2010. Число 6: *Збірка статей та матеріалів до 100-ліття теорії музично-етнографічної транскрипції*. Упор. В. Коваль. 224 с. (Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка, вип. 25)
2. Іваницький А. Українська музична фольклористика: методологія і методика. Київ: Заповіт, 1997. 392 с. + іл. вкл.

3. Іваницький А. Українська народна музична творчість: посібник для вищих та середніх учбових закладів. К.: Музична Україна, 1990. 336 с.: нот.
4. Луканюк Б. Пам'ятка студента-практиканта і збирача-початківця: методичні рекомендації для студентів кафедри музичного фольклору. Рівне, 2001. 24 с.
5. Мацієвський І. Дослідницькі проблеми транскрипції народної інструментальної музики. *Ігри й співголосся. Контонація*. Тернопіль, 2002. С. 58-90.
6. Мацієвський І. Питання документації народної інструментальної музики. *Актуальні питання методики фіксації та транскрипції творів народної музики*. К., 1989. С. 5-24.
7. Мишанич М. Програма курсу "Музично-етнографічна документація: Транскрипція народновокальних творів (морфологічна)" (для студентів спеціалізації "етномузикознавство"). *Етномузика*. Львів, 2007. Число 3. Упоряд. Ю.П. Рибак. С. 143-149.
8. Мишанич М. Архівне опрацювання народновокальних творів: методичні рекомендації. Львів, 1995. 20 с.
9. Сливинський Ю. Техніка нотації народних пісень: методичні рекомендації. Львів, 1982.

МЕТОДИКА ЕКСПЕДИЦІЙНО-ПОЛЬОВОЇ РОБОТИ

У процесі виховання фольклориста першочерговим завданням постає налагодження регулярної збирацької роботи. Ніщо не здатне замінити безпосереднє ознайомлення із фольклорним матеріалом, який ще донині в більшості регіонів Західної України добре зберігся. Все ж еkleктична строкатість у народному музичній картині, характерна для сьогодення, зобов'язує дослідників володіти професійними навичками етнографічної роботи, що дасть можливість об'єктивно реконструювати та висвітлювати етнокulturологічні та, відповідно, музичні процеси в духовних проявах фольклорного середовища.

Такі знання набуваються під час вивчення курсу "Методика експедиційно-польової роботи" та надійно закріплюються під час індивідуальних фольклорних експедицій. Тоді як перша дисципліна озброює теоретично, друга – спрямована на практичне застосування набутих знань під ретельним контролем викладача.

Загальновідомо, що найкраща форма засвоєння будь-якого матеріалу найефективніше реалізовується при безпосередньому сприйнятті

піддослідного об'єкта: практикування у спостереганні, слуханні, вникненні різними способами. Для фольклориста це, безперечно, – експедиційні дослідження. Тут здобувачі мають можливість:

- 1) наочно сприймати теоретично засвоєний матеріал і навпаки – засвоювати теорію предмету через практику, оскільки донині в Україні відсутній ґрунтовний посібник із музичного фольклору;
- 2) накопичувати цінні матеріали для подальшої професійної діяльності та й, загалом, поповнюючи національну скарбницю;
- 3) гартувати себе як психолога, аналітика та громадянина в цілому.

Підготування до експедицій зазвичай передбачає накопичення методичних матеріалів (перш за все – складення питальника), технічну комплектацію та визначення цілей майбутнього дослідження. Існує спеціальна, щоправда, мало тиражована література з проблем музично-етнографічної практики здобувачів. Надання посильної допомоги та ретельний контроль у цьому покладається на досвідчених викладачів із спецкласу та керівництва студентською науковою роботою.

Оскільки в більшості випадків базовим середовищем накопичення фольклорних матеріалів є рідна для здобувача місцевість, то зазвичай пора найактивніших записів припадає на канікулярний період. За умови таких періодичних напрацювань, вдається поступово вичерпати музичний матеріал вузьколокального середовища, паралельно різноманірно, реалізуючи його в навчальному процесі.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Суть та завдання предмету. Історія збирання українського музичного фольклору.

Важливість запису народної музики з огляду на швидке згасання традиційної культури. Цінність польових досліджень у науковому опрацюванні й широкому культурному освоєнні.

Вивчення досвіду попередників у справі запису музичного фольклору.

Дві фази в записуванні народно-традиційної музики: 1) стенографія; 2) використання звукозаписувальної техніки.

Критичний огляд експедиційно-польових досліджень українських і зарубіжних фольклористів: О. Кольберг, М. Лисенко, О. Рубець, Є. Ліньова, Й. Роздольський, К. Квітка, Ф. Колесса, Г. Танцюра, О. Ошуркевич, В. Гошовський, М. Мишанич, Б. Луканюк.

Змістовий модуль 2. Типи й форми експедиційно-польових досліджень.

Визначення типу експедиції у залежності від складу учасників:

- галузева (спеціалісти одного профілю);
- комплексна (спеціалісти різного профілю);
- індивідуальна.

Характер і мета експедиції:

- етнографічно-фольклористична (фіксація традиційних народномузичних творів);
- етнографічно-культурологічна (фіксація актуального виконавського репертуару).

Форми польової роботи:

- цільова розвідка;
- планомірне (виїзне чи стаціонарне) обстеження.

Змістовий модуль 3. Теоретичне підготування до фольклористичної експедиції. Питальник.

Успішне проведення експедиційного дослідження залежить від теоретичного підготування здобувача і складається з таких елементів:

- а) визначення мети й завдання експедиції;
- б) ознайомлення з методикою опитування народних виконавців;
- в) вивчення історичних та етнографічних особливостей регіону;
- г) студювання базової музично-етнографічної літератури про певний регіон.

Задля якісної та продуктивної роботи в терені використовується *питальник*, складений на основі таких джерел: а) етнографічна інформація зі всієї території поширення української мови (універсальний питальник); б) етнографічна література з даного регіону (приспосований питальник); в) наукові статті, в яких матеріал піддається конструктивізації (деталізований питальник).

Комплектація та стиль викладу питальника. Відповідність до місцевого мовного діалекту.

Змістовий модуль 4. Технічні засоби.

Використання аудіо- та відеоапаратури як найповноцінніших засобів фіксації фольклорних явищ. Перелік мінімальних технічних засобів, що використовуються в польових умовах. Інструктаж щодо користування технічними приладами різних марок і модифікацій. Інші предмети експедиційного оснащення.

Змістовий модуль 5. Методика збирацької роботи. Організація сеансу.

Дотримання найважливіших умов, що забезпечуватимуть продуктивність польової роботи. Етика збирача.

Комплектування експедиційної групи (колективна форма дослідження) та розподіл функцій між учасниками. Дві форми польової практики: *активна та пасивна.*

Основні елементи збирацької роботи:

- 1) звернення до місцевих керівницьких та освітянських закладів із метою отримання консультативної та організаційної допомоги (за умови, що місцевість невідома);
- 2) самостійний пошук інформантів.

Змістовий модуль 6. Проведення сеансу звукозапису. Форми збирацької документації. Польовий зошит.

Основні вимоги до паспортизації матеріалу та якнайповнішої його фіксації. Важливість дотримання певної послідовності в опитуванні, що залежить від типу та форми експедиції. Пристосування записувача до місцевого діалекту.

Форми опитування народних виконавців:

- пасивна;
- асоціативна;
- за питальником.

Плюси та мінуси кожної із форм, важливість їх комбінування.

Ведення польового зошита як документа, що дозволяє орієнтуватися в матеріалі під час роботи в класі, а також вести облік зібраного матеріалу. Інформація, що підлягає запису в польовий зошит:

- 1) дата, час, день тижня;
- 2) дані про населений пункт;
- 3) дані про виконавців;
- 4) перелік музичних одиниць із зазначенням жанрового циклу, жанру, складочислової структури, а також із указуванням виконавців твору;
- 5) схема сеансу.

Інші форми збирацької документації:

- паспорт фольклорного твору;
- паспорт виконавця;
- листок збирача.

Ці форми заповнюються на спеціальних бланках у постекспедиційний період, але інформація до них мусить бути нагромаджена в польових умовах, паралельно із записом музичних зразків.

Змістовий модуль 7. Упорядкування матеріалів експедиції.

Необхідність дотримання системності в дослідженні, а тим більше в архівуванні матеріалів експедиції. Дві форми зберігання польових матеріалів:

- приватні архіви;
- архіви при установах відповідної орієнтації: науково-дослідницької чи популяризаторської.

Найважливіші етапи документації матеріалу:

- 1) складення Листка збирача;
- 2) виготовлення робочої копії;
- 3) оформлення стенограми сеансів;
- 4) схематичні нотації музичних творів.

Змістовий модуль 8. Популяризаторська практика.

1. Публічний звіт про результати здійсненої музично-етнографічної роботи (презентація), де характеризується:
 - поставлена конкретна мета музично-етнографічного дослідження та ступінь її досягнення;
 - попередньо опрацьовані матеріали;
 - обрана для вивчення область;
 - дані про виконавців;
 - найцікавіша музично-етнографічна інформація.
2. Підготування матеріалів до видання.
3. Наукове переосмислення.
4. Вторинні форми існування фольклорних творів (фольклоризм).

Рекомендована література

1. Довгалюк І. Фонографування народної музики в Україні: історія, методологія, тенденції: Монографія. Львів, 2016. 650 с. + іл.
2. Іваницький А.І. Українська музична фольклористика (методологія і методика): Навч. посібник. Київ: Заповіт, 1997. 392 с.
3. Квітка К. Потреби у справі дослідження народної музики на Україні. Київ, 1925.

4. Луканюк Б. Питання методики географічного етномузикознавства й етнографічне регіонування західноукраїнських земель. *Перша конференція дослідників народної музики західноукраїнських земель*: Тези наук.повідомлень. Упоряд. Б.С. Луканюк. Львів, 1990. С. 5-8.
5. Луканюк Б. Пам'ятка студента-практиканта і збирача-початківця: методичні рекомендації для студентів кафедри музичного фольклору. Рівне, 2001. 24 с.
6. Правдюк О. Методика записування музичного фольклору. К. 1981. С. 26-49.
7. Рибак Ю. Народновокальна творчість Середнього Полісся: розширений питальник: методичні рекомендації для студентів кафедри музичного фольклору. Рівне: РДГУ, 2001. 34 с.
8. Танцюра Г. Записки збирача фольклору. Київ: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1958. 102 с., нот.

АНАЛІЗ НАРОДНОМУЗИЧНИХ ТВОРІВ

Вивчення та популяризація українського, як і будь-якого іншого фольклору неможливі без вдумливого вникнення у природу народномузичної творчості, що передбачає вміння не стільки відтворювати та інтерпретувати, скільки реконструювати (з огляду на невпинну та стрімку руйнацію традиційної картини) музичні зразки. У найбільшій мірі це стосується обрядової творчості, яка спроможна якнайточніше відобразити оригінальні властивості тієї чи іншої традиції, однак яка потребує чималих зусиль задля фіксації та об'єктивного трактування.

Упродовж проходження зазначеного курсу здобувачами вищої освіти засвоюються навички системного та комплексного аналізу народномузичних творів, виходячи з їх природи, постійної еволюції та регіональної специфіки. Це досягається шляхом ознайомлення з друкованою продукцією, аудіоматеріалами, а також упродовж особистих живих контактів із народними носіями – виконавцями фольклору.

До основних завдань курсу належать:

- ознайомлення з жанровою системою українського музичного фольклору;
- визначення кола понять стабільних та мобільних елементів у народномузичній творчості;
- структуризація фольклорних творів за 5-ма основними параметрами;

- практикування в аналізі основних компонентів народномузичної творчості;
- отримання навичок аналізу друкованих джерел;
- слуховий аналіз народномузичної творчості.

У навчальному курсі "Аналіз народномузичних творів" розкриваються важливі шляхи пізнання природи фольклорної творчості задля її подальшої фіксації, систематизації, реконструкції та популяризації. У результаті проходження курсу здобувач повинен знати жанрову структуру музичного фольклору, різні підходи аналізу фольклорних творів, структурні рівні комплексного аналізу народномузичної творчості, а також вміти безпомилково визначати жанрову приналежність того чи іншого твору, орієнтуючись на комбіновану класифікацію С. Людкевича – Б. Луканюка, встановлювати генезу того чи іншого твору або форми задля їх об'єктивної реконструкції, аналізувати народномузичні твори за основними параметрами, застосовувати навички аналітичного опрацювання народномузичної творчості під час підготовки навчальних і наукових робіт.

Обов'язковим компонентом кваліфікаційної роботи здобувачів кафедри музичного фольклору є етномузикознавчий аналіз представлених народномузичних творів, який подається у додатках. Пісенні зразки аналізуються на рівні віршової та ритмічної структури, а в інструментальних вказується основна тональність та форма твору.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вступ. Загальні питання музичного формотворення.

Мелодія – основа основ народномузичного твору. В культурі усної традиції вона фактично утотожнюється з самим поняттям твору, оскільки виступає його найстабільнішим компонентом – темою, решта ж у ньому звичайно може змінюватися залежно від конкретних умов даного виконання (розвиток, аранжація). Здебільшого в народномузичному творі є одна мелодія, однак можливі також послідовне поєднання кількох різних мелодій. У мелодії 3 основні компоненти: 1) звуковисотність або меліка; 2) мелоритміка; 3) композиція/синтактика.

Змістовий модуль 2. Лінеарність.

Лінеарність – осмислена послідовність ряду звуків, мелодична лінія. Чотири основні типи: 1) витримана – послідовність звуків однієї висоти; 2) обертальна – оспівування лінеарної опори (умовної "осі"); 3) поступальна –

рух по ступенях (секундах); 4) стрибкова – ходи на ширші інтервали (від терції почавши). У чистому вигляді зустрічаються рідко, звичайно різні типи комбінуються в становленні мелодичної лінії.

Змістовий модуль 3. Звуковисотна організація. Ладові системи.

Стрій – увесь можливий набір звуків, що може використовуватися в даній музичній культурі, поділ усього вживаного звукового простору на найменші інтервали. В європейській академічній музиці найменший інтервал – півтон. У позаєвропейських культурах буває меншим. Звукоряд – це звуки, які використовуються в даному творі. Класифікуються за обсягом (амбітусом) на вузькооб’ємні (оліготонні) та широкооб’ємні. Лад – це сталі відношення між звуками звукоряду, роль (функція, призначення) одного звуку по відношенню до іншого. Тяжіння між звуками – мелодичні (поступенні, секундові) та гармонічні. Три основні ладові системи – тональна (7-ступенна діатоніка), модальна (тетракордова) і пентатонна.

Змістовий модуль 4. Віршування.

Види словесності: прозова, віршована, напіввіршована. Вірш – ритмізована мова. Ритм – періодичне повторення певного явища. Властиві українській мові первісні ритмічні елементи: роздільник (цезура), наголос (акцент), склад (силаба). Дві сторони у вірші – структурна і фонічна. Структура – ієрархічно упорядкований поділ ритмізованої мови на складові (одиниці). Вірш у цілому ділиться на строфи, а ті, в свою чергу, на віршові рядки (верси), а рядки на стопи. Строфи бувають трьох видів – пісенні куплети, тиради й речитативні уступи. Повторення цілих слів, виразів-фраз, речень у вірші називається семантичною формою. Усі повтори діляться на 2 категорії – міжстрофові та середстрофові. Міжстрофові – поява тих самих слів і на тому ж місці в кожному періоді-строфі (приспів, рефрен); середстрофові – повтори різних слів, цілих виразів тощо, але завжди на тому самому місці у кожному періоді.

Змістовий модуль 5. Системи.

Стопа та її види в українському народному віршуванні. Речитативи межують з прозою і можуть вважатися напіввіршованими, оскільки не відповідають строгому (класичному) визначенню ритму – їх складові невідомі часово. Речитативні вірші об’єднуються в багаторядкові тиради, які не мають стабільної будови, а виступають щоразу в іншій формі. Тиради складають відносно закінчену сюжетну одиницю. одно- та

багатотирадні твори. У тонічному віршуванні визначальною є кількість наголосів/акцентів та їх співвідношення в стопі при вільній кількості складів. В українському тонічному вірші кількість складів у стопі може хитатися від 1 до 4. Акцентів у повній стопі є 2, сильніший (головний) і слабший (допоміжний). Між ними можуть знаходитися ненаголошені склади. Тонічний віршовий рядок включає 2 стопи. Система віршування, яка поєднує періодичність складочислення з періодичністю наголосів/акцентів називається силаботонічною. У силабічній стопі витримується однакова кількість складів і постійне місце займає наголос.

Змістовий модуль 6. Базифікація.

Вірші можуть мати основну структуру або похідну. Щоб визначити типову форму, яка лежить в основі похідної структури, вдаються до базифікації, тобто моделювання первісної структури вірша. Щоб правильно базифікувати похідні форми, слід знати способи їх модифікації: вставляння окремих звуків і складів, зайвих з погляду граматики або вокалізації (огласовки); пропуски окремих складів, особливо в кінці строфи; вставляння за змістом одно-, двох коротеньких слів, вигуків; суттєва переробка тексту, коли коротші слова замінюються їх довшими синонімами або пояснювальними словами. В таких випадках базифікація є здогадною на підставі інших строф, в яких немає таких суттєвих переробок.

Змістовий модуль 7. Мелоритміка.

В загальному розумінні ритм – це періодичне повторення, що викликає відчуття закономірності і певного прогнозування. Принципи моделювання ритмічних рисунків. Три ступені моделювання: типу – за правилами К.Квітки; прототипу – базифікація та кристалізація; архетипу (незалежно від структури вірша) – скелетизація (зведення ритмічного рисунку до його системної схеми) та реконструкція.

Змістовий модуль 8. Системи ритміки.

Три основні системи – синтаксична, часокількісна й акцентно-динамічна й дві проміжні – рубатно-парландова. Часокількісний ритм має власну систему ритмічних тривалостей. В цій системі основна тривалість дорівнює величині долі. За основну тривалість приймається четвертна нота і називається короткою. Більші тривалості утворюються шляхом об'єднання (злиття) коротких тривалостей у довші в 2 і у 3 рази. Ці в свою чергу об'єднуючись (зливаються) по двоє чи по троє, утворюють найбільші тривалості або максимальні. Це і є основна система. Крім основної є ще вторинна система, яка утворюється за допомогою дроблення на два.

Змістовий модуль 9. Моделювання.

Невід'ємною властивістю музичного фольклору є варіантність, яка перешкоджає порівняльному вивченню окремих творів. Українські фольклористи Людкевич, Квітка, Гошовський запропонували штучно конструювати основний варіант на підставі твердих правил. І цей процес конструювання назвали процесом моделювання пісень конкретного типу. При цьому класики української етномузикології виходили із вивчення самої природи видозмінювання самої мелодики і особливо ритміки. У результаті було встановлено три основні принципи видозмінювання ритмічних рисунків: 1) дроблення більших тривалостей на менші; 2) агогічне видовження (фермата), або вкорочення окремих ритмічних тривалостей; 3) вставлення або відкидання окремих тривалостей в існуючому ритмічному рисунку.

Рекомендована література

1. Завальнюк А. Основні типи українських літніх обрядових пісень та їх мелодіалектні різновиди. *П'ята конференція дослідників народної музики червононоруських (галицько-володимирських) та суміжних земель*. Львів, 1994. С. 46-51.
2. Клименко І. Купальсько-петрівські мелотипи Прип'ятського Полісся: Матеріали до атласу музичних діалектів. *Проблеми етномузикології*: Зб. наук. пр. Упоряд. О.І. Мурзіна. Київ, 1998. Вип.1. С. 107-136.
3. Луканюк Б. Диференціальний принцип тактування. *Актуальні питання фіксації та транскрипції творів народної музики*: Зб. наук. пр. Київ, 1989. С. 59-86.
4. Луканюк Б. Ритмічне варіювання. *Сьома конференція дослідників народної музики червононоруських (галицько-володимирських) та суміжних земель*. Ред.-упоряд. Б.С. Луканюк. Львів, 1996. С. 3-18.
5. Луканюк Б., Добрянська Л. Спроба мелотипології весільних ладканок і пісень західного Полісся та західної Волин. *Етнокультурна спадщина Полісся*. Ред.-упоряд. В.П. Ковальчук. Рівне, 2004. Вип. 5. С. 95-108.
6. Луканюк Б., Мишанич М. Музичні жанри та форми питомої народновокальної творчості Бойків (спроба типології). *Традиційна народна музична культура Бойківщини*: Тези доп. наук.-практ. конф. Ред.-упоряд. Б.С. Луканюк. Турка, 1992. С. 6-9.
7. Лукашенко Л. Ладова теорія П.Сокальського та можливості її практичного застосування. *Наукові записки Тернопільського державно-*

го педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Музичне мистецтво. Тернопіль, 1998. № 1(9). С. 31–39.

8. Рибак Ю. Жанровий склад верхньоприп'ятських обрядових пісень. *Нар. творчість та етнографія*. 2005. № 4. С. 60–65.
9. Сабан Л. Спроба етнографічної жанрової класифікації гуцульських танців. *Перша конференція дослідників народної музики західноукраїнських земель*: Тези наук. повід. Упоряд. Б.С. Луканюк. Львів, 1990. С. 20-23.
10. Скоромний В.П. Аналіз музичних творів: практикум. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 78 с.
11. Сокальський П. Руська народна музика. Пер. (з рос. вид. 1888 р.) М. Хомичевського. Київ: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літ. УРСР, 1959. 399 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Зразок заяви здобувача

Ректору Рівненського державного
гуманітарного університету

здобувача _____ курсу
кафедри музичного фольклору
Інституту мистецтв

(прізвище, ім'я, по батькові)

ЗАЯВА

Прошу дозволити написання кваліфікаційної роботи на тему

і призначити керівником кваліфікаційної роботи

та консультантом _____

" ____ " _____ 20__ р.

_____ (підпис)

Науковий керівник _____

Завідувач кафедри _____

Директор Інституту мистецтв _____

Календарний план виконання роботи

№з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка

Здобувач вищої освіти _____
(підпис)

Науковий керівник роботи _____
(підпис)

Зразки оформлення титульного аркуша кваліфікаційної роботи

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв
Кафедра музичного фольклору

**НАРОДНОПІСЕННА КУЛЬТУРА СЕЛА ПИЛЯВА
ХМЕЛЬНИЦЬКОГО РАЙОНУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**

кваліфікаційна робота
здобувачки освітнього
ступеня бакалавр
кафедри музичного фольклору
спеціальності
025 "Музичне мистецтво"

Дерій Катерини Олегівни

Науковий керівник –
канд. мист., доцент

Ярмола Вікторія Степанівна

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв
Кафедра музичного фольклору

**ТРАДИЦІЙНА ІНСТРУМЕНТАЛЬНА МУЗИКА
СТОРОЖИНЕЦЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ
ОБЛАСТІ**

кваліфікаційна робота
здобувача освітнього
ступеня бакалавр
кафедри музичного фольклору
спеціальності
025 "Музичне мистецтво"
**Ворніку Костянтина
Георгійовича**

Науковий керівник –
викладач **Нярба
Роман Васильович**

Науковий консультант –
професор **Столярчук
Богдан Йосипович**

Рівне – 2014

Зразок оформлення змісту кваліфікаційної роботи*

ВСТУП.....	3
ОСНОВНА ЧАСТИНА.....	6
1. Історична довідка про село.....	7
2. Етнографічний рік села.....	11
3. Характеристика пісенного матеріалу та особливості співу.....	16
4. Транскрипції народномузичних творів.....	18
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48
ДОДАТКИ	
1. Етномузикознавчий аналіз творів.....	50
2. Фотоілюстрації.....	52
3. Мапа місцевості.....	61

*Пункти змісту можуть змінюватися у відповідності до теми кваліфікаційної роботи.

**Зразок оформлення списку використаних джерел
відповідно до ДСТУ 8302:2015**

1. Афанасьєв А. Основи наукових досліджень: навч. посібн. Х.: Вид. ХНЕУ, 2005. 96 с.
2. Єфремов Є. Дослідження народнопісенного виконавства через моделювання інваріанта пісні. *Українське музикознавство*. Вип. 20. К.: Музична Україна, 1985. С.97-98.
3. Збірник статей науковців державного історико-культурного заповідника «Меджибіж». Пилявецька битва. Вид. офіц. Житомир : О.О. Євенок, 2020. с. 27-30.
4. Іваницький А. Український музичний фольклор: [Підручник для вищих учбових закладів]. Вінниця: Нова книга, 2004. с. 311.
5. Іваницький А. Українська музична фольклористика: Методологія і методика. Київ: Заповіт, 1997. 392 с. + іл.вкл.
6. Історія міст і сіл Української РСР. Хмельницька область. Київ: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1973. с. 516-524.
7. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні. Торонто, 1963. с.154.
8. Козельський І. Під небом Пиляви. Хмельницький : Стара Синява, 2004. с. 6-7.
9. Луканюк Б. Пам'ятка студента-практиканта і збирача-початківця: методичні рекомендації для студентів кафедри музичного фольклору. Рівне, 2001. 24 с.
10. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конф., присвяченої 360-річчю битви під Пилявцями. Пилявецька битва 1648 року в історії України. Хмельницький, 2008. 36 с.
11. Мацієвський І. Дослідницькі проблеми транскрипції народної інструментальної музики. *Ігри й співголосся. Контонація*. Тернопіль, 2002. С.58-90.
12. Мацієвський І. Питання документації народної інструментальної музики. *Актуальні питання методики фіксації та транскрипції творів народної музики*. К., 1989. С.5-24.
13. Мишанич Михайло. Архівне опрацювання народновокальних творів: Методичні рекомендації з музично-етнографічної транскрипції. Львів, 1992. 19 с.

14. Положення про бакалаврські та дипломні роботи в Рівненському державному гуманітарному університеті / Укладачі А. М. Воробйов, Т. І. Поніманська, В. І. Тищук, М. С. Янцур, В. В. Сілков, Т.Б. Шевчук. Рівне: РДГУ, 2008. 16 с.
15. Пономарьов А. Сімейні звичаї та обряди. *Українська минувшина : Ілюстраційний етнографічний довідник*. К. : Либідь, 1994. с. 163-169.
16. Сливинський Ю. Техніка нотації народних пісень: Методичні рекомендації. Львів, 1982.
17. Шевчук В. Самійло Величко та його літопис. Електронний ресурс. Режим доступу : <http://litopys.org.ua/velichko/vel05.htm>. Знято 20.03.2023.

Зразок оформлення транскрипції народновокального твору

1. Ой гиля гиля гусоньки на став*
(звичайна)

$\bullet = 66$

1. Ой ги - ля ги - ля гу - сонь - ки на став

Доб-рий ве - чір дів - чи - но бо я ще... бо я ще й не спав

Var. 1)

2-5.

1. Ой гиля гиля гусоньки на став
Добрий вечір дівчино бо я ще... бо я ще й не спав 2
2. Ой не спав не спав не буду спати
Дай же мені дівчино повечере... повечеряти 2
3. Я й не палила я й не варила
Я для тебе серденько не гото... не готовила 2
4. В мене ж вечеря рибка печена
Сядемо й у купочці повечере... повечеряєм 2

*Посередині аркуша вгорі арабською цифрою пишеться порядковий номер твору і його назва за першим рядком пісні. Нижче під назвою у дужках вказується жанр (колядка, веснянка, звичайна тощо). Далі подається нотна транскрипція, мелодія якої зведена до основного тону «соль» у відповідності до мажорного або мінорного ладового нахилу. Початковий звук оригінального запису позначається ромбічною нотою після тактового розміру.

Тактовий розмір у всіх творах, окрім пісень в акцетно-динамічному ритмі (напливових, танцювальних, авторського походження) позначається одинарною цифрою посередині нотного стану. Над тактовим розміром вказується темп виконання твору. Нижче подається текст пісні без розділових знаків, починаючи з першої строфи. Усі строфи нумеруються арабськими цифрами.

Зразок оформлення транскрипції народноінструментального твору

1. Чабан* (до слухання)

$\text{♩} = 120$

*Посередині аркуша вгорі арабською цифрою пишеться порядковий номер твору і назва. Нижче у дужках вказується його жанрова приналежність (до слухання, до співу, до танцю). Далі подається нотний матеріал, транскрибований у фактичній тональності під час запису. Над тактовим розміром зазначається темп виконання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дзвінка Р. І. Каталог студентських робіт лабораторії музичної етнографії: довідкове видання на допомогу виконання завдань СРС в умовах КТС. Рівне: РІД, 2021. 88 с.
2. Іваницький А. Українська музична фольклористика: Методологія і методика. Київ: Заповіт, 1997. 392 с. + іл. вкл.
3. Квітка К. Вступні уваги до музично-етнографічних студій. *Записки Етнографічного товариства*. Київ: Всеукраїнське етнографічне товариство, 1925. С. 8-27.
4. Колесса Ф. Про вагу народних дослідів над усною словесністю / Ф. Колесса. Фольклористичні праці. Київ: Наукова думка, 1970. С. 17-23.
5. Мацієвський І. Питання документації народної інструментальної музики. *Актуальні питання методики фіксації та транскрипції творів народної музики*. К., 1989. С. 5-24.
6. Методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт для здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 025 Музичне мистецтво, спеціалізацій "Музичне мистецтво естради", "Естрадний спів", "Фортепіано" та "Комп'ютерно-електронна музика" / упорядники О. К. Никон, О. В. Калуст'ян. Рівне: РДГУ, 2021. 22 с.
7. Методичні рекомендації до написання, оформлення і захисту магістерської роботи для студентів денної і заочної форми навчання за спеціальністю 8.02020401 "Музичне мистецтво" / укладач М. С. Филипчук. Рівне: РДГУ, 2014. 32 с.
8. Положення про бакалаврські та дипломні роботи в Рівненському державному гуманітарному університеті / укладачі А. М. Воробйов, Т. І. Поніманська, В. І. Тищук, М. С. Янцур, В. В. Сілков, Т. Б. Шевчук. Рівне: РДГУ, 2008. 16 с.
9. Положення про організацію навчального процесу в кредитно-трансферній системі підготовки фахівців у Рівненському державному гуманітарному університеті / Постоловський Р. М., Воробйов А. М., Поніманська Т. І., Петрівський Я. Б., Мосієвич О. С., Павелків Р. В. Сілков В. В., Шахрайчук М. І., Янцур М. С., Байло О. А. Рівне: РДГУ, 2010. 30 с.
10. Програмні вимоги до державних іспитів для студентів спеціальності 7.020205 "Музичне мистецтво", спеціалізації "Музичний фольклор" / укладачі Ю. П. Рибак, Л. Д. Гапон, О. М. Юзюк, Р. В. Цапун, М. М. Бабич. Рівне: МОНУ РДГУ, 2003. 45 с.

Кафедра музичного фольклору Інституту мистецтв РДГУ

Методичне видання

Методичні рекомендації до підготування
кваліфікаційної роботи (бакалавра)

Упорядники Роман Дзвінка, Людмила Гапон, Людмила Алієва,
Роман Нярба

Комп'ютерний набір та верстка – Роман Дзвінка та Людмила Алієва

Підписано до друку 1.10.2023 р. Обсяг 1.8 друк. арк. Наклад 50 прим.
Віддруковано засобами оперативної поліграфії
Романа Івановича Дзвінки – РІД
33001, м. Рівне, вул. Руська 27/27

Для заміток

